

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 334.732.2

Волкова О.Г.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Одеського національного економічного університету

Volkova Oksana

Candidate of Sciences (Economics),
Associate Professor of the Department of Finance,
Odesa National Economics University

ВПЛИВ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ

INFLUENCE OF THE BUDGET SYSTEM OF UKRAINE ON THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE STATE

Стаття присвячена аналізу показників бюджетної системи України та їх впливу на економічний стан держави. Проведено оцінювання впливу зміни обсягу капітальних видатків на економічне зростання, здійснено порівняльний аналіз впливу темпів зростання соціальних трансфертів з бюджету та заробітної плати на ВВП. Доведено, що за останні п'ять років зросла частка капітальних видатків в бюджетній системі. Водночас у структурі видатків державного та місцевих бюджетів переважають поточні видатки споживчого характеру, залишається вкрай незначною питома вага видатків на фундаментальні дослідження в економіці, значною є питома вага соціальних трансфертів, зростають видатки на обслуговування державного боргу, місцеві видатки фінансуються не повному обсязі та нерівномірно протягом року, що стримує економічний розвиток держави.

Ключові слова: економічне зростання, бюджетна система, бюджетний розподіл коштів, доходи бюджету, видатки бюджету.

Статья посвящена анализу показателей бюджетной системы Украины и их влиянию на экономическое положение государства. Проведено оценивание влияния изменения объема капитальных расходов на экономический рост, осуществлен сравнительный анализ влияния темпов роста социальных трансфертов из бюджета и заработной платы на ВВП. Доказано, что за последние пять лет выросла доля капитальных расходов в бюджетной системе. Вместе с тем в структуре расходов государственного и местных бюджетов преобладают текущие расходы потребительского характера, остается крайне незначительным удельный вес расходов на фундаментальные исследования в экономике, значительным является удельный вес социальных трансфертов, растут расходы на обслуживание государственного долга, местные расходы финансируются не в полном объеме и неравномерно в течение года, что сдерживает экономическое развитие государства.

Ключевые слова: экономический рост, бюджетная система, бюджетное распределение средств, доходы бюджета, расходы бюджета.

The article is devoted to the analysis of indicators of the budgetary system of Ukraine and their impact on the economic state of the country. According to the results of the research it is established that in Ukraine the role of the state in the distribution processes is increasing. The paper assesses the impact of changes in capital expenditures on economic growth, compares the impact of the growth rate of social transfers from the budget and wages on GDP. An analysis of the relationship between economic growth, capital and social budget transfers in Ukraine shows that the latter have a positive impact on value added; the change in the volume of social transfers in Ukraine exerts a greater influence on economic growth than the change in the volume of wages, which is caused by the reduction of the share of wages in GDP, the high level of shadowing of the labor market. It is established that the revenues and expenditures of the Consolidated Budget of Ukraine are increasing at a faster pace than the GDP growth rate, and the trend of increasing the tax debt of Ukrainian business entities remains. Despite the positive changes in the

economy of the state over the past two years: slow GDP growth, curbing inflation, profitability of economic entities, negative trends in budget formation and use of funds persist. Despite the fact that entities' own funds remain the main source of financing for capital investments, the share of capital expenditures in the budget system has increased over the last five years. At the same time, current expenditures of consumer nature prevail in the structure of expenditures of the state and local budgets; the incompleteness, not timely financing of local budgets, inefficient use of these funds, etc., which impedes the economic development of the state remain. Considering the positive impact of capital transfers from the budget, income of the population on the creation of value added in Ukraine, it is advisable to carry out further research on selected issues in the direction of increasing investment expenditures at the expense of the budget, increasing the share of remuneration in GDP while stimulating the shading of the labor market, as well as leveling the accumulated risks in the budget system, including ensuring the uniformity of budget expenditures throughout the year, preventing "manual" formation local budgets; verification of social payments from the budget, reduction of debt burden in public administration.

Keywords: economic growth, budget system, budgetary allocation of funds, budget revenues, budget expenditures.

Постановка проблеми. Перманентні зміни в економічному середовищі зумовлюють посилення ролі держави в розподільчому процесі, завдяки якій мають знижуватися ризики та негативні наслідки кризових явищ для економічних агентів. У цьому аспекті актуалізується питання бюджетного розподілу фінансових ресурсів не тільки на соціальну підтримку, але й на економічну діяльність, яка має забезпечити в подальшому створення доданої вартості в державі, високий рівень суспільних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на нестабільність економічного середовища дослідження впливу держави на економічний розвиток постійно перебуває у фарватері наукових та практичних досліджень, експертних висновків від класиків економічної думки А. Сміта, Дж.М. Кейнса [1] до сучасних дослідників О. Дейнеко, Н. Дехтяр [2], Г. Глухої [4]. У наукових дослідженнях існують різновекторні оцінки цього впливу: від стимулюючого до стримуючого. «Для більшості країн зазначеного співтовариства зростання рівня участі держави в розподілі та перерозподілі ВВП через механізм державних видатків супроводжується збільшенням реального ВВП у наступних періодах, що можна розглядати як непряме підтвердження їх позитивного впливу на економічне зростання в країні» [3, с. 123].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З огляду на те, що з прийняттям бюджету держави на наступний рік передбачаються нові кількісні та якісні показники бюджетного розподілу коштів з урахуванням окреслених державою стратегічних напрямів розвитку та поточних завдань, результативність цього розподілу потребує постійного моніторингу та аналізу, що визначило вибрану тему дослідження.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є моніторинг впливу бюджетної системи України на економічний розвиток держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні відбувається зростання ролі держави в перерозподілі створеної доданої вартості як на загально-

державному, так і на місцевому рівнях (табл. 1). З огляду на 2014–2015 роки економічного спаду, проведення реформ в бюджетній системі в аналізований період визначена тенденція має виправданий характер.

Незважаючи на позитивні зрушення в економіці держави за останні два роки, а саме повільне зростання ВВП, стримування інфляції, прибутковості суб'єктів господарювання, зберігаються негативні тенденції у сфері бюджетного формування та використання коштів. Як вбачається з даних табл. 2, видатки бюджетної системи у 2015–2017 роках зростали більшими темпами відносно економічного зростання країни, що зумовлювало необхідність збільшення позикових коштів. Практично аналогічна динаміка простежується щодо зростання доходів Зведеного бюджету України стосовно зростання видатків та ВВП держави, що може свідчити про посилення фіскального навантаження на економіку (табл. 2).

Негативна тенденція зберігається у сфері розрахунків суб'єктів господарювання за бюджетними зобов'язаннями, про що свідчить динаміка податкового боргу суб'єктів господарювання України (рис. 1).

Очевидно, що ефективний вплив бюджетного розподілу коштів на процеси економічного відтворення може бути забезпечений за рахунок капіталотворчого використання коштів, про що свідчать рівень інвестиційної складової в бюджетній системі, структура доходної та видаткової частин бюджетів усіх рівнів. Фінансові трансфери не є ідеальним інструментом (як і сам процес перерозподілу доходів загалом), але водночас за умов його ефективного використання надає поле для маневру, формує певний резерв та шлях його реалізації для економічного зростання [4, с. 135].

Незважаючи на те, що протягом 2014–2016 років діяльність суб'єктів господарювання була збитковою (табл. 2), основним джерелом фінансування капітальних інвестицій в Україні залишаються власні кошти підприємств. Суттєво зросла роль коштів місцевих бюджетів у фінансуванні капітальних інвестицій, що пов'язують з фінансуванням кому-

Таблиця 1

Показники питомої ваги бюджетної системи України у ВВП у 2013–2018 роки

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Питома вага Зведеного бюджету у ВВП, %	31,7	31,1	36,2	36,8	38,1	37,5
Питома вага Державного бюджету у ВВП, %	25,7	25,5	30,2	29,6	30,4	30,0
Питома вага місцевих бюджетів у ВВП, %	6,1	5,6	6,1	7,2	7,7	7,4

Джерело: складено за даними джерел [5–7]

нальної сфери та результатом політики фіскальної децентралізації (табл. 3).

Регресійний аналіз залежності темпів зростання ВВП України та капітальних видатків дає змогу говорити про істотний та позитивний вплив капітальних видатків бюджетної системи на економічне зростання, про що свідчать значення коефіцієнта кореляції 0,8 та коефіцієнта детермінації 0,64, а також регресійне рівняння (за збільшення капітальних видатків бюджету на 1% ВВП збільшиться на 0,64%) (рис. 4).

Відзначимо, що за останні п'ять років суттєво зросла частка капітальних видатків у видатках місцевих бюджетів України, незважаючи на те, що найбільшу їх частину продовжують становити саме поточні видатки, тобто видатки на освіту, соціальний захист і соціальне забезпечення, охорону здоров'я, економічну діяльність. Аналогічні тенденції простежуються також у структурі видатків Державного бюджету України (табл. 4).

Незважаючи на відзначені позитивні зрушення у структурі видатків місцевих бюджетів України, за результатами фінансового контролю місцевих бюджетів встановлено неефективне витрачання коштів,

а саме акумулювання коштів місцевих бюджетів на депозитних рахунках замість вкладень у розбудову місцевої інфраструктури, виконання соціальних зобов'язань. Згідно з висновками Рахункової палати України у 2018 році Кабінетом Міністрів України та місцевими органами влади не використано наявних можливостей для недопущення виникнення заборгованості за окремими соціальними виплатами. Відсутність освоєння місцевими бюджетами коштів з Державного бюджету України впливає на рівень виконання ними видатків (рис. 3).

Важливо, що акумульовані на банківських депозитах тимчасово вільні кошти формують надлишкову ліквідність та є чинником впливу на валютний курс.

Характерною ознакою виконання видатків в бюджетній сфері України є їх нерівномірне виконання. Так, у грудні 2018 року проведено 14,8% загального обсягу за рік видатків, а капітальних видатків – 28% річного обсягу, що привело до збільшення дебіторської заборгованості розпорядників та одержувачів коштів місцевих бюджетів у 2,1 рази [9].

Загальновідомо, що інтелектуальний потенціал держави є запорукою її подальшого успішного роз-

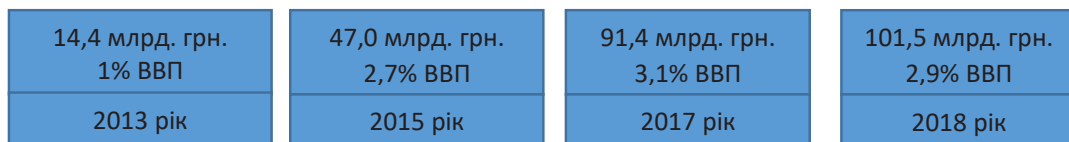

Рис. 1. Динаміка податкового боргу суб'єктів господарювання України

Джерело: складено за даними джерела [8]

Таблиця 2

Показники бюджетної системи України, економічного зростання, споживчих цін, цін виробників промислової продукції та фінансові результати суб'єктів господарювання у 2013–2018 роки

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Темпи зростання видатків Зведеного бюджету України, %	2,7	3,4	30,0	22,9	26,4	18,3
Темпи зростання доходів Зведеного бюджету України, %	-0,7	3,3	46,8	20	29,8	16,5
Темпи зростання ВВП, %	3,3	7,7	26,3	20,4	25,2	19,3
Темпи зростання споживчих цін, %	0,5	24,9	43,3	12,4	13,7	9,8
Темпи зростання цін виробників промислової продукції, %	01,7	31,7	25,5	35,8	16,6	14,3
Фінансові результати суб'єктів господарювання, млн. грн.	29 283,2	-523 587,0	-340 126,6	-22 201,5	274 831,6	433 177,9

Джерело: складено за даними джерел [5–7]

Таблиця 3

Структура джерел фінансування капітальних інвестицій в Україні у 2013–2018 рр., %

Джерело фінансування	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Кошти державного бюджету	2,5	1,2	2,5	2,6	3,4	4,0
Кошти місцевих бюджетів	2,7	2,7	5,2	7,5	9,3	8,7
Власні кошти підприємств	66,3	70,5	67,5	69,5	69,1	71,3
Банківські кредити	14	9,9	7,6	7,5	6,6	6,7
Кошти іноземних інвесторів	1,7	2,6	3	2,7	1,4	0,3
Кошти населення на будівництво житла	9,6	10,1	11,7	8,3	7,3	6,4
Інші джерела	3,2	3	2,5	1,9	2,9	2,6
Всього	100	100	100	100	100	100

Джерело: складено за даними джерел [5–7]

Держава та регіони

витку. Як вбачається зі структури економічних видатків Зведеного бюджету України, залишається вкрай незначною питома вага видатків на фундаментальні дослідження в економіці (табл. 5). Для порівняння, у 2017 році питома вага витрат країн Європейського Союзу на наукові дослідження й розробки у ВВП у середньому склала 2,06%.

У структурі видатків значний рівень ризику стримування економічного розвитку держави полягає у високому рівні державної заборгованості (табл. 6).

Розглядаючи структуру державного боргу за типом кредитора, зазначимо, що основним кредитором держави за облігаціями внутрішньої державної позики (ОВДП) є банки, адже у 2016 році вони володіли 38,3% загального обсягу ОВДП, у 2017 році – 48%, у 2018 році – 49,6%. За високого інвестиційного ризику замість кредитування реального сектору економіки банки переорієнтувались на вкладення коштів в державні цінні папери, які забезпечують високий дохід,

адже середньозважена дохідність ОВДП за 2018 рік склала 17,79%. Висока вартість залучення державою фінансового ресурсу зумовлена високою вартістю грошей у країні, яка формується під впливом облікової ставки НБУ: 17% річних у 2018 році проти 6,5% річних у 2013 році. Отже, з одного боку, за високої вартості фінансового ресурсу в країні держава залучує кошти до бюджетного сектору за високою вартістю. З іншого боку, для виробників зберігається тенденція недоступності до банківських ресурсів, які знайшли для себе альтернативний спосіб отримання доходу завдяки кредитуванню сектору державного управління. За таких умов для національної економіки є справедливим висновок про те, що «нарощення державного споживання породжує деформації у формуванні головних ринкових економічних важелів (таких як високі відсоткові ставки та ставки податків)» [11].

Зарплата та соціальні трансферти як складові доходів населення разом з державними видатками

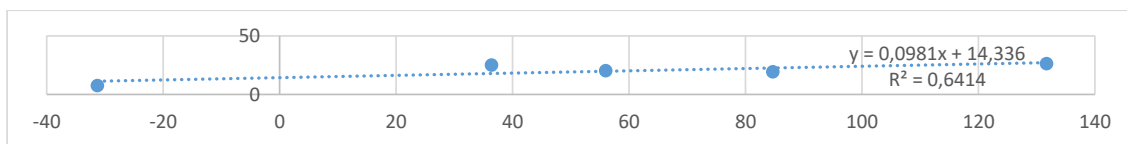

Рис. 2. Графік моделі парної регресії залежності темпів зростання ВВП від темпів зростання капітальних видатків бюджетної системи України

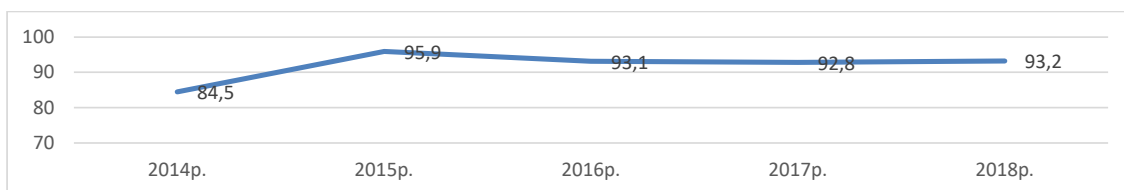

Рис. 3. Рівень виконання місцевих бюджетів України за видатками у 2014–2018 роки, %
Джерело: складено за даними джерел [5–7]

Таблиця 4

Структура видатків Зведеного бюджету України у 2014–2018 роки, %

Показник	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
<i>Місцеві бюджети</i>					
Поточні видатки	93,8	88,5	85	85	84
Капітальні видатки	6,2	11,5	15	15	16
<i>Державний бюджет</i>					
Поточні видатки	98,3	97	98	96,7	91,2
Капітальні видатки	1,7	3	4	3,3	8,8

Джерело: складено за даними джерела [7]

Таблиця 5

Динаміка питомих ваги економічних видатків у ВВП та загальних видатках Зведеного бюджету України у 2013–2018 роки, %

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Питома вага видатків на економічну діяльність у видатках Зведеного бюджету, %	10	8,3	8,3	7,9	9,8	11,3
зокрема, фундаментальні та прикладні дослідження й розробки в галузях економіки, %	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
питома вага видатків на фундаментальні дослідження в економіці у ВВП, %	0,70	0,60	0,55	0,48	0,45	0,47

Джерело: складено за даними джерела [10]

справляють істотний вплив на економічний розвиток держави (табл. 7). Для України завжди був характерним високий рівень соціальних видатків: 16,8% ВВП проти 13,8% у країнах Східної Європи [5].

Розрахунок коефіцієнтів еластичності ВВП України до соціальних трансфертів та до заробітної плати (відношення темпів приросту ВВП до темпів приросту соціальних трансфертів, темпів приросту заробітної плати) за останні п'ять років свідчить про різну величину впливу цих факторів на ВВП. Так, із середнім значенням коефіцієнта еластичності соціальних трансфертів у розглянутий період 0,51, зростанням соціальних трансфертів на 1% зростає ВВП на 0,51%. Щодо впливу зміни динаміки заробітної плати, то із середнім значенням коефіцієнта еластичності заробітної плати 0,17, зростанням заробітної плати на 1% зростає ВВП на 0,17%. Отже, незважаючи на підвищення частки оплати праці у доходах, вплив цього показника на динаміку ВВП зменшується порівняно з впливом соціальних трансфертів, що значною мірою зумовлюється зниженням питомої ваги оплати праці у ВВП з 46% у 2014 році до 38,9% у 2017 році. Здійснено оцінювання взаємозв'язку між динамікою ВВП та соціальними трансфертами за допомогою регресійного аналізу, використовуючи показники табл. 8 (рис. 4).

Регресійний аналіз показав, що приріст соціальних трансфертів в Україні позитивно впливає на

ВВП, адже за збільшення соціальних трансфертів на 1% ВВП збільшиться на 0,67%. Коефіцієнт детермінації дорівнює 0,79, що свідчить про те, що зростання ВВП залежить на 79% від обсягів наданих з бюджету соціальних трансфертів, відповідно, 21% залежить від інших факторів (рис. 4).

Зростання ролі соціальних трансфертів може бути виправданим у разі тимчасового характеру збереження такої тенденції задля вирівнювання дисбалансів в розподільчих процесах у період економічних криз. З огляду на те, що в Україні значна питома вага соціальних видатків припадає на субсидії на оплату житлово-комунальних послуг, збільшення їх обсягів із року в рік продукує споживацькі настрої, не мотивує до вжиття енергоефективних заходів. За таких умов вбачається за доцільне здійснити верифікацію соціальних виплат задля підвищення ефективності їх надання; збільшити стимулюючий вплив заробітної плати на економічне зростання, зокрема через збільшення частки витрат на оплату праці у створенні доданої вартості, детінізації ринку праці. Щедра оплата праці є як обов'язковим наслідком, так і природним симптомом зростання національного багатства [1, с. 141].

Висновки. З огляду на позитивний вплив капітальних трансфертів з бюджету, доходів населення на створення доданої вартості в Україні подальші дослідження з вибраної проблематики доцільно про-

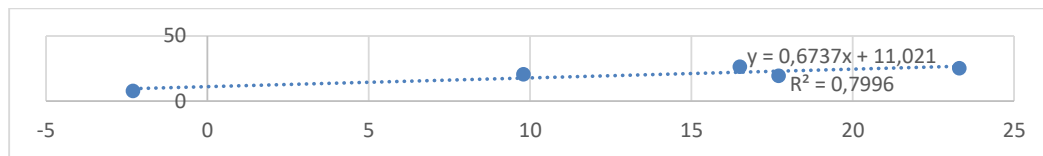

Рис. 4. Графік моделі парної регресії залежності темпів зростання ВВП від темпу зростання соціальних трансфертів

Таблиця 6

Показники боргового навантаження на бюджетну систему України у 2013–2018 роки

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Питома вага відсотків за позиками у видатках Зведеного бюджету, %	7,5	10,4	14,0	12,8	11,7	9,3
Питома вага видатків на обслуговування боргу у ВВП, %	2,5	3,4	4,5	4,1	3,7	3,2
Темпи зростання відсотків за позиками, %	133	146,2	168,6	110,4	114,3	104,9
Питома вага видатків на обслуговування боргу у видатках Зведеного бюджету, %	6,6	9,4	12,7	11,5	10,5	10,9

Джерело: складено за даними джерела [5–7]

Таблиця 7

Вплив окремих доходів населення на ВВП України у 2014–2018 роки

Показник	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Питома вага заробітної плати у доходах населення, %	40,5	40,9	44,9	45,6	47,4
Питома вага соціальної допомоги та поточних трансфертів у доходах населення, %	37,1	37,8	35,9	33,4	32,4
Темпи приросту ВВП, %	7,7	26,3	20,4	25,2	19,3
Темпи приросту соціальної допомоги та поточних трансфертів, %	-2,3	16,5	9,8	23,3	17,7
Коефіцієнт еластичності соціальних трансфертів	-3,3	1,59	2,08	1,08	1,09
Коефіцієнт еластичності заробітної плати	-2,5	1,7	0,77	0,73	0,74

Джерело: складено за даними джерела [5–7]

водити щодо збільшення інвестиційних видатків за рахунок бюджету, підвищення частки оплати праці у ВВП одночасно зі стимулюванням детінізації ринку праці, а також стосовно нівелювання накопичених ризиків в бюджетній системі, зокрема забезпечення рівномірності здійснення бюджетних видатків протягом року, недопущення «ручного» формування та використання коштів місцевих бюджетів, верифікації соціальних виплат з бюджету, зменшення боргового навантаження у сфері державного управління.

Бібліографічний список:

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. *Антология экономической классики* : в 2 т. Т. 1. Москва : Эконом, 1991. С. 79–376.
2. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег. *Антология экономической классики* : в 2 т. Т. 2. Москва : Эконом, 1991. С. 137–434.
3. Дейнека О. Теоретичні аспекти дослідження впливу державних видатків на економічне зростання. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2014. Вип. 38. С. 105–115.
4. Дехтяр Н., Боярко І., Дейнеко О. Оцінка впливу зміни обсягу державних видатків на економічне зростання країн-членів Європейського союзу України. *Вісник Української академії банківської справи*. 2013. № 1 (34). С. 121–125.
5. Глуха Г. Політика коригування доходів та її вплив на економічне зростання держави. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2014. Вип. 1. С. 131–135.
6. Бюджет-2018: розвиток за інерцією: експрес-аналіз. *Центр економічної стратегії* : веб-сайт. URL: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/budget-2018_flash.pdf (дата звернення: 13.08.2019).
7. Економічна статистика. Економічна діяльність. Діяльність підприємств. *Державна служба статистики України* : веб-сайт. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 13.08.2019).
8. Ціна держави : веб-сайт. URL <http://cost.ua/budget/expenditure/elements> (дата звернення: 13.08.2019).
9. Динаміка податкового боргу. *Державна фіскальна служба України* : веб-сайт. URL <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/dinamika-podatkovogo-borg> (дата звернення: 13.08.2019).
10. Звіт Рахункової палати України за 2018 рік. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16760161/ZVIT%20RP%202018.pdf> (дата звернення: 13.08.2019).
11. Аналітична довідка. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової і науково-технічної діяльності за 2018 рік. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/2019/07/12/kmu2018final.pdf> (дата звернення: 13.08.2019).
12. Barro R. Economic growth in a cross section of countries. *Quarterly Journal of Economics*. 1991. № 106. P. 407–443. URL: <http://www.hec.unil.ch/ocadot/ECODEVdocs/barro-robert.pdf> (дата звернення: 13.08.2019).

References:

1. Smyt A. (1991) Yssledovanye o pryrode y prychnykh boghatstva narodov [Research on the nature and causes of peoples wealth] *Antologhyja ekonomycheskoj klasyky* [Anthology of economic classics]. Moscow : Ekonom, pp. 79–396.
2. Kejns Dzh. (1991) Obshhaja teoryja zanjatosty, procenta y denegh [The general theory of employment, interest and money]. *Antologhyja ekonomycheskoj klasyky* [Anthology of economic classics]. Moscow : Ekonom, pp. 137–434.
3. Dejneka O. (2014) Teoretychni aspekty doslidzhennja vplyvu derzhavnykh vydatkiv na ekonomichne zrostannja [Theoretical aspects of the study of the impact of public spending on economic growth]. *Problemy i perspektivy rozvytku bankivskoj systemy Ukrainy*, vol. 38, pp. 105–115.
4. Dekhtjar N., Bojarko I., Dejneko O. (2013) Ocinka vplyvu zminy obsjaghu derzhavnykh vydatkiv na ekonomichne zrostannja krajyn-chleniv Jevropejskogho sojuzu Ukrainy. [Assessing the Impact of Changing Public Expenditure on the Economic Growth of the Member States of the European Union of Ukraine]. *Visnyk Ukrainjskoho akademiji bankivskoj spravly*, no. 1 (34), pp. 121–125.
5. Ghlukha Gh. (2014) Polityka koryghuvannja dokhodiv ta jiji vplyv na ekonomichne zrostannja derzhavy [Revenue adjustment policy and its impact on the economic growth of the state]. *Naukovyj visnyk Uzhghorodskogho univertsytetu*, vol. 1, pp. 131–135.
6. Centr ekonomichnoji strateghiji (2018) *Bjuzhet-2018: rozvytok za inercijeju: ekspres-analiz* [Budget-2018: development by inertia: rapid analysis]. Available at: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/budget-2018_flash.pdf (accessed: 13 august 2019).
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2013) *Ekonomichna statystyka. Ekonomichna dijalnistj. Dijalnistj pidpryjemstv* [Economic statistics. Economic activity. Activities of enterprises]. Available at: <http://ukrstat.gov.ua> (accessed: 13 august 2019).
8. Cina derzhavy (2019) [The price of the state]. Available at: <http://cost.ua/budget/expenditure/elements> (accessed: 13 august 2019).
9. Derzhavna fiskaljna sluzhba Ukrainy (2019) *Dynamika podatkovogho borghu* [Dynamics of tax debt]. Available at: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/dinamika-podatkovogo-borg> (accessed: 13 august 2019).
10. Zvit Rakhunkovoji palaty Ukrainy za 2018 rik [Report of the Accounting Chamber of Ukraine for 2018]. Available at: <http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16760161/ZVIT%20RP%202018.pdf> (accessed: 13 august 2019).
11. Analitychna dovidka. Stan rozvytku nauky i tekhniky, rezultaty naukovoji i naukovo-tekhnichnoji dijalnosti za 2018 rik [Analytical help. State of development of science and technology, results of scientific and technical activities for 2018]. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/2019/07/12/kmu2018final.pdf> (accessed: 13 august 2019).
12. Barro R. Economic growth in a cross section of countries. *Quarterly Journal of Economics*. № 106. P. 407–443. Available at: <http://www.hec.unil.ch/ocadot/ECODEVdocs/barro-robert.pdf> (accessed: 13 august 2019).